

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi hätäkeskuslain 2 ja 8 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Hätäkeskuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lakia sovellettaisiin pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskustoimintaan myös tällä hetkellä valtion hätäkeskusjärjestelmään kuulumattomissa Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Kirkkonummen, Siuntion ja Vantaan kunnissa. Tällöin pääkaupunkiseudun kunnallinen pelastustoimen hätäkeskus ja poliisin hälytyskeskukset korvattaisiin hätäkeskuslain

mukaisella järjestelmällä.

Hätäkeskuslakia ehdotetaan samalla tarkennettavaksi pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain mukaisesti siten, että kunnan pelastusviranomaisen sijasta käytetään käsitettä alueen pelastustoimi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

PERUSTELUT

1. Johdanto

Hätäkeskuslain (157/2000) mukaan hätäkeskustoimintaa varten on valtion ylläpitämä hätäkeskuslaitos, johon kuuluvat hätäkeskustyksikkö ja sen alaiset hätäkeskukset. Ne perustettiin hoitamaan pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskustoimintaa. Järjestelmällä korvataan erilliset pelastustoimilain (561/1999) mukaiset kunnalliset hätäkeskukset sekä poliisin hälytyskeskukset vuoteen 2006 mennessä. Laki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Hätäkeskuslain soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu hätäkeskustoiminta Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Kirkkonummen, Siuntion ja Vantaan kunnissa. Pääkaupunkiseudun erityisolosuhteiden sekä alueen kuntien ja poliisilaitosten silloisten kannanottojen perusteella mainitut kunnat rajattiin hätäkeskuslain soveltamisen ulkopuolelle. Eduskunta edellytti hätäkeskuslain hyväksymisen yhteydessä pääkaupunkiseudun hätäkeskusjärjestelmää koskevan selvityksen antamista eduskunnalle

vuoden 2003 loppuun mennessä. Mietinnössään HaVM 8/1999 vp eduskunnan hallintovaliokunta katsoi, että tulevaisuudessa tulee pyrkiä yhtenäiseen hätäkeskusjärjestelmään koko maassa. Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään 3/2002 vp valtioneuvoston tarkastajien kertomuksesta vuodelta 2000 katsonut, että valtion hätäkeskustoiminnan laajentaminen pääkaupunkiseudulle tulee selvittää yhtenä vaihtoehtona. Edelleen valtiovarainvaliokunta totesi, että jos selvitystyössä päädytään ratkaisuihin, jotka edellyttävät lainsäädännön muuttamista, ne tulisi tehdä pikaisesti, jotta välttyttäisiin turhilta investoinneilta.

Sisäasiainministeriö on teettänyt selvityksiä, joiden perusteella on päädytty ehdottamaan kunnallista ja toimialakohtaista hätäkeskusjärjestelmää koskevien hätäkeskuslain erityissäännösten kumoamista. Lisäksi on alustavasti selvitetty kysymystä hätäkeskusten aluejaosta pääkaupunkiseudun kuntien alueella sekä Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntiin kuuluvien kuntien osalta. Tällä hetkellä näihin maakuntiin kuuluvat kunnat,

hätäkeskuslain 2 §:n 2 momentissa mainittuja pääkaupunkiseudun kuntia lukuun ottamatta, muodostavat Uudenmaan hätäkeskusalueen. Aluejaosta päättää erikseen valtioneuvosto hätäkeskuslain nojalla sekä hätäkeskusten sijaintikunnista sisäasiainministeriö.

Sisäasiainministeriö on hätäkeskusten sijaintipaikkakunnista 20 päivänä kesäkuuta 2000 antamallaan päätöksellä määrännyt, että Uudenmaan hätäkeskuksen sijaintikunta on Kerava. Uudenmaan hätäkeskuksen rakentamisen ja toiminnan suunnittelu sekä rahoituksen valmistelu ovat käynnistyneet. Tällä hallituksen esityksellä tulee olemaan vaikutuksia hätäkeskusaluejakoon Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntien alueella. Ratkaisu vaikuttaa myös rakentamisen ja tilojen suunnitteluun. Hätäkeskusaluejako olisi voitava päättää ensi tilassa, jotta keskusten suunnittelu sekä rakentamisen ja toiminnan käynnistäminen voidaan suorittaa vuoteen 2006 mennessä.

2. Nykytila

Hätäkeskuslain 2 §:n 2 momentin mukaan Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Kirkkonummen, Siuntion ja Vantaan kunnissa ylläpidetään pelastustoimilain mukaista kunnallista hätäkeskusta sekä erillisiä poliisin hälytyskeskuksia. Kunnalliset hätäkeskukset hoitavat myös sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskustehtäviä. Edellä mainittuja pääkaupunkiseudun kuntia lukuun ottamatta Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntien kunnat kuuluvat hätäkeskusalueista annetun valtioneuvoston päätöksen (604/2000) mukaan Uudenmaan hätäkeskusalueeseen. Näiden maakuntien alueella toimii tällä hetkellä kuusi kunnallista hätäkeskusta ja kolme poliisin hälytyskeskusta. Hätäkeskuslain mukaan hätäkeskustoiminta siirtyy valtion ylläpidettäväksi vuoteen 2006 mennessä. Sisäasiainministeriössä tehdyn suunnitelman mukaan Uudenmaan hätäkeskus aloittaa vuoden 2005 aikana Keravalla. Siihen kuuluvat kaikki Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan kunnat pääkaupunkiseutua lukuunottamatta. Pääkaupunkiseudulle jäisi edelleen kunnallinen hätäkeskus ja poliisin erillinen hälytyskeskusjärjestelmä.

3. Nykytilan arviointi

Pääkaupunkiseudun nykyinen hätäkeskusjärjestely johtaisi pitkällä aikavälillä siihen, että muualla maassa olisi yksi hätänumero, josta saadaan kaikki hätäkeskuspalvelut kun samanaikaisesti pääkaupunkiseudulla olisi kaksi erillistä numeroa (yleinen hätänumero 112 ja poliisin erillinen hätänumero 10022). Kahden numeron käyttö edellyttää, että koko maassa on tiedotettava kahdesta erilaisesta järjestelmästä ja numerosta.

Euroopan unioni on tehnyt jäsenmaitaan sitovan päätöksen (neuvoston päätös 91/396/ETY) yhtenäisen Euroopan hätänumeron 112 käytöstä. Hätänumerolle on eri direktiiveissä säädetty erityisiä ominaisuuksia, jotka ovat tarpeen hätäpuhelukäytössä. Tärkeimmät ovat puhelun etuoikeuteen, tunnistamiseen, maksuttomuuteen ja paikannukseen liittyvät ominaisuudet. Valtion hätäkeskukset ja kunnalliset hätäkeskukset mukaan lukien Helsingin hätäkeskus käyttävät hätäilmoitusnumeronaan numeroa 112. Poliisin hätänumeroon 10022 ei liity kaikkia hätäpuhelutoiminnassa tarvittavia erityisominaisuuksia.

Huomattava osa poliisin hätäkeskukseen tarkoitetuista puheluista soitetaan jo nyt numeroon 112, josta ne on välitettävä poliisin hälytyskeskukseen. Tämä toiminta aiheuttaa tarpeetonta viivettä hätäpuhelun käsittelyyn ja siitä aiheutuu lisäksi teknisiä ongelmia ja tarpeettomia kustannuksia.

Valtion hätäkeskuksissa on kaikkia hätäkeskustoiminnassa mukana olevia viranomaistahoja palveleva tietojärjestelmä. Tässä suhteessa pääkaupunkiseudun hälytyskeskukset poikkeavat yleisestä järjestelmästä. Edullisinta olisi, jos kaikki hälytyskeskukset käyttäisivät samaa tietojärjestelmää ja yhteisiä tietokantoja.

4. Ehdotetut muutokset

Ehdotuksen tarkoituksena on korvata hätäkeskuslaissa erityissäännöksiin järjestetty pääkaupunkiseudun kunnallinen hätäkeskus ja vastaavalla alueella poliisin hälytyskeskukset hätäkeskuslain mukaisella

järjestelmällä. Ehdotuksen tavoitteena on saattaa hätäkeskustoiminta yhdenmukaiseksi koko maassa ja koota hätäkeskuksia koskevat säädökset yhteen lakiin. Tavoitteena on, että väestö saisi samasta hätäkeskuksesta yleisellä hätänumerolla 112 kaikki tarpeelliset hätäkeskuspalvelut ilman niitä viivytyksiä, joita aiheutuu viranomaisten toimiessa erillisissä keskuksissa. Hätäkeskusten mahdollisuudet avustaa kenttäyksiköitä tehostuisivat. Laki edellyttää hätäkeskusten sijoittamista sellaisiin tiloihin, että niiden toiminta on mahdollista myös poikkeusoloissa. Tällaisessa ympäristössä hälytys- ja viestijärjestelmät on mahdollista pitää jatkuvasti toimintavalmiudessa ja teknisesti ajanmukaisina.

Hätäkeskuslain 8 §:n 1 momentin 9 kohdassa ehdotetaan korvattavaksi käsite kunnan pelastusviranomaisen pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain (1214/2001) mukaisella käsitteellä alueen pelastustoimi.

5. Esityksen vaikutukset

5.1. Taloudelliset vaikutukset

Hätäkeskuslain taloudelliset vaikutukset arvioitiin lain säätämisen yhteydessä (HE 87/1999 vp). Viranomaisia yhteisesti palvelevien hätäkeskusten rakentamis- ja ylläpitokustannukset katettiin siirroilla poliisin toimintamäärärahoista sekä kunnallisten hätäkeskusten valtionosuuksien vähennyksellä. Tästä esityksestä aiheutuvat kustannukset katettaisiin vastaavalla periaatteella.

Hätäkeskuslaitos on sisäasiainministeriön toimeksiannosta selvittänyt hätäkeskustoiminnan järjestämistapaa Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan alueella (Hätäkeskuslaitoksen raportti 3.5.2002 nro 32/1.7.1/2002). Käsitellyt vaihtoehdot olivat:

- 1) nykytilanteen mukainen järjestelmä,
- 2) yksi hätäkeskusalue, johon kuuluvat kaikki Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntiin kuuluvat kunnat,
- 3) kaksi hätäkeskusaluetta siten, että Helsinki muodostaa yhden alueen ja muut Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntiin kuuluvat kunnat toisen alueen,

4) kolme hätäkeskusalueita siten, että Helsinki muodostaa yhden alueen ja Itä-Uudenmaan maakuntaan kuuluvat kunnat sekä Uudenmaan maakunnan kunnista Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Tuusula ja Vantaa toisen alueen, sekä muut kuin edellä mainitut Uudenmaan maakuntaan kuuluvat kunnat kolmannen hätäkeskusalueen.

Selvityksen perusteella olisi edullisinta pyrkiä järjestelmään, jossa myös Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan alueella hätä- ja hälytyskeskuksia olisi nykyistä vähemmän ja ne olisivat nykyistä suurempia. Hätäkeskusten toiminnassa tulisi ottaa huomioon muun ohessa niiden asema toistensa varmistusyksikköinä, mitä erityisesti poliisihallinnossa on korostettu. Tästä syystä näyttäisi paras vaihtoehto nykyjärjestelmälle olevan kaksi hätäkeskusta (vaihtoehto 3). Tämän vaihtoehdon vuotuiset käyttökustannukset olisivat selvityksen mukaan hieman kalliimmat kuin vaihtoehdossa 2 ja alhaisemmat kuin vaihtoehdossa 4. Nykyjärjestelmä on kustannuksiltaan kaikkein kallein.

Edellä mainittu vaihtoehto 3 eli kahden valtiollisen hätäkeskuksen malli soveltuisi parhaiten poliisin sekä pelastus- ja sosiaali- ja terveystoimen toiminnallisiin tavoitteisiin eikä ole erityisessä ristiriidassa minkään järjestelmän piirissä olevan viranomaisen aluejakojen kanssa. Vaihtoehto ei edellyttäisi valtion talousarvioon lisämäärärahaa, vaan rahoitus toteutettaisiin olemassa olevilla taloudellisilla resursseilla.

Esityksen mukaisesti valtion vastuulle siirtyvien hätäkeskustehtävien toimintamenot olivat vuonna 2001 yhteensä noin 11 miljoonaa euroa. Uudessa järjestelmässä valtion hätäkeskusten toimintamenojen arvioidaan olevan vuonna 2006 noin 9,6 miljoonaa euroa vuoden 2001 kustannustasossa. Näistä kustannuksista noin 3,6 miljoonaa euroa on tarkoitus kattaa siirrolla poliisin toimintamäärärahoista. Kunnille uudistuksesta aiheutuvien kustannusten vähennysten kompensoimiseksi loppuosa eli noin 2,7 miljoonaa euroa on tarkoitus kattaa vähentämällä kuntien valtionosuuslain mukaista kuntien yleistä asukaskohtaista valtionosuutta. Yleisen

valtionosuuden vähennys kohdistuu kaikkiin kuntiin. Ehdotettu menettely vastaa hätäkeskuslakia säädettäessä noudatettuja periaatteita.

5.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntien alueen nykyisissä hätä- ja hälytyskeskuksissa työskentelee vuoden 2001 tilastotietojen mukaan 223 henkilöä. Hätäkeskuslaitoksen tekemässä selvityksessä on kahden hätäkeskuksen mallin (vaihtoehto 3) mukaisen järjestelmän kokonaishenkilömääräksi arvioitu 166 henkilöä, joista 71 työskentelisi Helsingin hätäkeskuksessa ja 95 Itä-Uudenmaan ja Uudenmaan muut kunnat käsittävissä hätäkeskuksessa.

Kunnallisten hätäkeskusten palveluksessa oleva päivystyshenkilöstö voitaisiin palkata lähes kokonaan valtion hätäkeskuksiin ja poliisinkin hälytyskeskusten henkilöstö tarvittavilta osin. Ne poliisin hälytyskeskuspäivystäjät, joita ei tarvittaisi ja jotka eivät siirtyisi uusiin keskuksiin, sijoittuisivat muihin poliisin tehtäviin. Siirtyvän henkilöstön eläke-edut turvataan kuten voimassa olevassa hätäkeskuslaissa.

6. Asian valmistelu

Lakiehdotus on valmisteltu virkatyönä sisäasiainministeriössä.

Lakiluonnoksesta on pyydetty lausunnot kaikilta ministeriöiltä, Etelä-Suomen lääninhallitukselta, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymältä, Ilmailulaitokselta, Merenkululaitokselta, Tietosuojavaltuutetulta, Kuntien eläkevakuutukselta, Valtiokonttorilta, Helsingin hälytysalueen kunnilta ja Keravan kaupungilta sekä alueella toimivilta kihlakuntien poliisilaitoksilta,

Hätäkeskuslaitokselta, Liikkuvalta poliisilta, Suomen Kuntaliitolta, pelastustoimen alalla toimivilta vapaaehtoisilta järjestöiltä, pelastus- ja poliisialan oppilaitoksilta, Valtion työmarkkinalaitokselta, Kunnalliselta työmarkkinalaitokselta ja keskeisiltä työntekijäliitoilta.

Helsingin hälytysalueen kunnat ja alueella toimivat kihlakuntien poliisilaitokset eivät lausunnoissaan vastustaneet hätäkeskustoiminnan valtiolle siirtymistä. Muillakaan lausunnonantajilla ei ollut huomauttamista ehdotukseen hätäkeskuslain mukaisen hätäkeskusjärjestelmän ulottamisesta pääkaupunkiseudulle.

7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Pelastustoimilain (561/1999) muuttamisesta annettu laki (158/2000) sisältää säännökset pääkaupunkiseudun kuntien hätäkeskustoiminnan järjestämisestä. Eduskunnalle annetaan erikseen esitys pelastuslaiksi, joka korvaisi pelastustoimilain. Mainittu esitys ja tämä esitys tulisi käsitellä ja saattaa voimaan samanaikaisesti, koska pelastuslakiehdotuksessa on otettu huomioon tämän ehdotuksen vaikutukset, eikä se sisällä pääkaupunkiseudun kuntien hätäkeskustoimintaa koskevia säännöksiä.

8. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

häätäkeskuslain 2 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 18 päivänä helmikuuta 2000 annetun häätäkeskuslain (157/2000) 2 §:n 2 momentti ja
muutetaan 8 §:n 1 momentin 9 kohta seuraavasti:

8 §

Tiedonsaantioikeus rekistereistä

Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvalla on hätäkeskukselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa voidaan saada:

9) tietoja pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetussa laissa

(1214/2001) tarkoitetun alueen pelastustoimen pelastusyksiköiden hälyttämisestä, tietoja pelastusyksiköiden suorittamista toimenpiteistä alueen pelastustoimen pitämistä toimenpiderekistereistä sekä tietoja alueen pelastustoimen paloturvallisuuden valvontaa ja tarkastamista varten pitämistä valvontarekistereistä;

_____ päivä _____ kuuta 200 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2002.

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Kimmo Sasi*

Rinnakkaistekstit

Laki

häätäkeskuslain 2 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 18 päivänä helmikuuta 2000 annetun häätäkeskuslain (157/2000) 2 §:n 2 momentti ja
muutetaan 8 §:n 1 momentin 9 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Lain soveltamisala

 Poiketen siitä, mitä edellä 1 momentissa säädetään, tätä lakia ei 7 §:ää lukuun ottamatta sovelleta häätäkeskustoimintaan Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Kirkkonummen, Siuntion ja Vantaan kunnissa. Näiden kuntien häätäkeskustoiminnasta sekä velvollisuudesta perustaa häätäkeskus ja ylläpitää sitä on voimassa, mitä pelastustoimilaisissa (561/1999) kuntien ylläpitämästä häätäkeskustoiminnasta säädetään. Poliisin hälytyskeskuksista tässä momentissa mainittujen kuntien alueilla on voimassa, mitä niistä poliisin hallinnosta annetussa laissa (110/1992) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

8 §

Tiedonsaantioikeus rekistereistä

Häätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvalla on häätäkeskukselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa voidaan saada:

 9) tietoja kunnan pelastusviranomaisen pelastusyksiköiden hälyttämisestä sekä tietoja niiden suorittamista toimenpiteistä pitämistä hälytys- ja toimenpiderekistereistä

Ehdotus

2 §

Lain soveltamisala

 (kumotaan)

8 §

Tiedonsaantioikeus rekistereistä

Häätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvalla on häätäkeskukselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa voidaan saada:

 9) tietoja pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetussa laissa (1214/2001) tarkoitetun alueen pelastustoimen pelastusyksiköiden hälyttämisestä, tie-

sekä paloturvallisuuden valvontaa ja tarkastamista varten pitämistä valvontarekistereistä;

toja pelastusyksiköiden suorittamista toimenpiteistä alueen pelastustoimen pitämistä toimenpiderekistereistä sekä tietoja alueen pelastustoimen paloturvallisuuden valvontaa ja tarkastamista varten pitämistä valvontarekistereistä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
